

Koncepcja serii wydawniczej „Biblioteka polskiej modernizacji” stanowiącej zasadniczy publikacyjny efekt realizacji projektu „W drodze ku modernizacji. Niepodległa Polska i wolni Polacy w XIX-XXI wieku” finansowanego w ramach konkursu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego „Szlakami Polski Niepodległej” (umowa nr 0036/SPN01/17/2018)

Najważniejszym elementem realizacji finansowanego przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego projektu „W drodze ku modernizacji. Niepodległa Polska i wolni Polacy w XIX-XXI wieku” jest obejmująca całość przygotowywanych w ramach projektu publikacji seria wydawnicza „Biblioteka polskiej modernizacji”. Znaczenie serii wyrażać się będzie zarówno na płaszczyźnie naukowej, jak i popularyzatorskiej, stanie się również ona najbardziej trwałym efektem rozpisanej na okres pięciu lat realizacji projektu.

Koncepcja serii wydawniczej „Biblioteka polskiej modernizacji” w sposób bezpośredni wpływa z założeń projektu, który ma na celu podjęcie zakrojonych na szeroką skalę badań nad dokonaniem wolnych Polaków oraz Niepodległej Polski na drodze ku modernizacji gospodarczej i społecznej. Ich zakres obejmuje okres tworzenia i budowy nowoczesnego społeczeństwa, poczynając od zdobywania niepodległości, poprzez Niepodległą Drugą Rzeczpospolitą, trudne czasy okupacji i realnego socjalizmu, aż po współczesną nam wolną Polskę. W ramach projektu uwaga zwrócona zostanie na polskie dokonania na polu gospodarczym i społecznym, zarówno te, które przynajmniej częściowo są obecne w świadomości społecznej, jak i te, które nie są w ogóle znane, a śladowe informacje posiadają o nich jedynie specjaliści.

W sytuacji, gdy celem projektu jest przeprowadzenie pogłębionych badań, ich opublikowanie oraz upowszechnienie wiedzy na temat polskich osiągnięć modernizacyjnych ostatnich stu kilkudziesięciu lat, miejsce szczególne w jego realizacji musi zajmować dorobek publikacyjny z nią związany. Składać się na niego będzie aż 11 publikacji wydanych drukiem, ale też udostępnionych w wersji elektronicznej na portalu internetowym projektu. W sytuacji, gdy wśród celów projektu znajduje się osiągnięcie wymiernych efektów naukowych, popularyzatorskich, źródłoznawczych oraz wspomagających dalsze badania, w ramach serii znajdą się prace naukowe o zróżnicowanej charakterystyce metodologicznej. Niejednorodny

będzie również sposób pozyskiwania materiału w nich publikowanego. Wśród należących do serii publikacji znajdują się wieloautorskie monografie naukowe, ale też, w dużym stopniu nastawiony na upowszechnianie i popularyzację, stanowiący kompendium wiedzy na temat gospodarczych i społecznych osiągnięć Polski i Polaków, obszerny, obejmujący 1,8 tys. haseł, „Słownik historyczny polskiej modernizacji”. Czynnikiem wspierającym dalsze badania w materii będącej przedmiotem projektu będzie przygotowana w jego ramach bibliografia polskich dokonań gospodarczych i społecznych, zaś uzupełnieniem całości wydawnictw związanych z projektem stanie się edycja źródeł. Powstanie w ten sposób spójny i unikatowy zasób wiedzy mogący stać się dzięki swej wartości naukowej oraz popularyzatorskiej punktem wyjścia do dalszych badań nad poszczególnymi kwestiami w jego skład wchodzącymi.

Zasadniczą częścią przygotowywanej serii wydawniczej będzie 7 tomów związanych z organizowanymi w ramach projektu konferencjami naukowymi. Konferencje te są niezwykle istotnym elementem jego realizacji, a każda z nich dotyczyć ma wybranego okresu dziejów polskiej modernizacji, bądź też, w przypadku dwóch ostatnich spotkań, stanowić one mają próbę zarysowania polskich osiągnięć za granicą oraz percepcji zachodzących na ziemiach polskich procesów rozwojowych w państwach bliższej i dalszej zagranicy. W sytuacji, gdy celem cyklu konferencji jest przede wszystkim prezentacja w ich trakcie oryginalnych i wartościowych naukowo referatów wygłaszanych przez najlepszych badaczy specjalizujących się w zagadnieniach historii gospodarczej i społecznej kolejnych epok będących przedmiotem zainteresowania prac realizowanych w ramach projektu, naturalną konsekwencją ich organizacji będą publikacje naukowe. W związku z tym efektem każdej z konferencji będzie publikacja rozszerzonych wersji przedstawianych w ich trakcie referatów w formie recenzowanej monografii wieloautorskiej. Monografii takich będzie zatem 7, w każdej znajdzie się około 20 rozdziałów podejmujących istotne z punktu widzenia tematyki poszczególnych konferencji zagadnienia, objętość takiej monografii obejmować będzie około 20 arkuszy wydawniczych. Przy takich założeniach oznacza to, iż publikacje będące efektem organizowanych w ramach projektu konferencji łącznie zawierać będą około 140 oryginalnych prac autorstwa co najmniej kilkudziesięciu specjalizujących się w omawianej problematyce naukowców i poświęconych wielu ważnym zagadnieniom związanym z modernizacją gospodarczą i społeczną ziem polskich ostatnich stu kilkudziesięciu lat.

W sytuacji, gdy zawartość poszczególnych tomów wynikać będzie z tematyki kolejnych konferencji naukowych tytuły monografii również będą do nich ściśle nawiązywać:

Tom I – „W drodze ku niepodległości. Przemiany modernizacyjne na ziemiach polskich w II połowie XIX i na początku XX wieku”

- Tom II – „Procesy modernizacyjne w Drugiej Rzeczypospolitej”
- Tom III – „Modernizacja gospodarcza i społeczna okresu Polski Ludowej”
- Tom IV – „Przemiany społeczne okresu transformacji”
- Tom V – „Modernizacja gospodarcza Polski po 1989 roku”
- Tom VI – „Dokonania modernizacyjne Polaków na świecie”
- Tom VII – „Polska modernizacja w oczach sąsiadów”

Wskazane wyżej tomy będą wydawane sukcesywnie, wraz z organizacją kolejnych konferencji projektowych. Pierwsza z publikacji ukaże się na przełomie roku 2019 i 2020, siódma w ostatnim roku realizacji projektu, czy w 2023.

O ile tomy serii związane z konferencjami organizowanymi w ramach projektu będą powstawać w ścisłym związku z tymi spotkaniami naukowymi, a autorami będą ich uczestnicy, to rekrutacja autorów pozostałych tomów przebiegać będzie w znacząco odmienny sposób. Tom VIII zatytułowany został wstępnie „W drodze ku modernizacji. Blaski i cienie polskich procesów rozwojowych w XIX-XXI wieku” i będzie stanowił formę podsumowania kolejnych konferencji projektowych i pracy zespołów autorskich z nimi związanych. Do udziału w tomie zaproszeni zostaną bowiem wybrani naukowcy, którzy przygotowują stosunkowo obszernie, liczące około 2 arkusze każdy, syntetyczne opracowania ważnych zagadnień związanych z polską modernizacją ostatnich stu kilkudziesięciu lat. Będą one omawiać zarówno pozytywne, jak i negatywne cechy zachodzących w tej materii zjawisk, a sama monografia stać się winna podstawową poświęconą tym problemom pozycją naukową w dorobku polskiej historiografii.

W przeciwieństwie do wyżej wymienionych, ukierunkowanych tematycznie monografii zbiorowych, kolejne trzy tomy planowanej serii wydawniczej powstawać będą w oparciu o pracę naukową członków zespołu projektowego oraz, w mniejszym zakresie, partnerów w jego realizacji, czyli Polskiego Towarzystwa Historii Gospodarczej i Polskiego Towarzystwa Polityki Społecznej. Drugą cechą charakterystyczną jest fakt, że ich publikacja nastąpi w ostatnich miesiącach realizacji projektu. Wynika to z faktu, że przygotowanie tych pozycji będzie rozłożone w czasie, a one same mają w pewien sposób spiąć dorobek publikacyjny związany z projektem, co w sposób oczywisty determinuje termin ich wydania. Mają też być w dużym stopniu komplementarne względem siebie, winny się zatem ukazać w tym samym czasie. Te tomy to:

Tom IX – „Bibliografia polskiej modernizacji” (30 ark.)

Tom X – „Wybór źródeł do dziejów polskiej modernizacji” (25 ark.)

Najobszerniejszym spośród tych trzech tomów będzie obejmująca 30 arkuszy wydawniczych „Bibliografia polskiej modernizacji”. Ma ona w zamierzeniu stać się istotnym elementem realizacji jednego z ważnych celów projektu, czyli tworzenia podstaw do przyszłych badań. Będzie bowiem rozbudowanym zestawieniem źródeł, opracowań naukowych i nienaukowych poświęconych procesom modernizacyjnym na ziemiach polskich mających miejsce w ostatnich stu kilkudziesięciu latach. Powstałe w ten sposób bibliograficzne kompendium wiedzy pozwoli kolejnym badaczom na szybkie odnajdywanie nie tylko podstawowych wskazówek bibliograficznych związanych z tymi procesami, będzie też naturalnym źródłem tego typu informacji przez kolejne lata.

Struktura wewnętrzna opracowania będzie oparta o układ chronologiczno-rzeczowy, wyodrębniający w ramach poszczególnych zasadniczych okresów historycznych będących przedmiotem zainteresowania konkretne zagadnienia problemowe, ułatwiając w ten sposób wyszukiwanie przez przyszłych użytkowników interesujących rekordów. Te podstawowe okresy historyczne to: 1) II połowa XIX i początek XX wieku, 2) dwudziestolecie międzywojenne łącznie z okresem II wojny światowej, 3) okres Polski Ludowej, 4) III Rzeczpospolita. W ich ramach planuje się wydzielić zagadnienia modernizacji gospodarczej i społecznej, co spowoduje, że całość tomu podzielona zostanie na 8 zasadniczych części prezentujących bazę źródłową i pozaźródłową dla dalszych badań nad wymienionymi wyżej problemami i okresami historycznymi.

Jak już zaznaczono grono autorów zestawienia obejmie członków zespołu projektowego oraz przedstawicieli partnerów projektu, którzy otrzymają do przygotowania wybrane zagadnienia wchodzące w zakres szeroko rozumianej modernizacji ziem polskich ostatnich stu kilkudziesięciu lat. W sposób naturalny Polskie Towarzystwo Polityki Społecznej otrzyma zadanie przygotowania części zagadnień związanych z modernizacją społeczną, natomiast w przypadku Polskiego Towarzystwa Historii Gospodarczej będzie to problematyka *stricte* historyczna i dotycząca zasadniczych przemian gospodarczych na ziemiach polskich. Podobnie jak w przypadku wszystkich trzech wydawnictw podsumowujących realizację projektu za zdecydowaną większość treści będą odpowiadać członkowie zespołu, którzy przez kilka lat pracy będą przygotowywać kolejne partie „Bibliografii polskiej modernizacji”.

Drugim z noszących charakter metodologiczny i źródłoznawczy tomem wydanym w ramach realizacji projektu będzie „Wybór źródeł do dziejów polskiej modernizacji”. Ten obejmujący 25 arkuszy wydawniczych zestaw zawierać ma 200 opatrzonych pełnym aparatem

naukowym i uznanych za najważniejsze z punktu widzenia polskiej modernizacji dokumentów. Przy zakładanej objętości tomu oraz liczbie przyjętych do publikacji dokumentów średnio na jeden z nich będzie przypadało około 5 tys. znaków edytorskich. Taka sytuacja skutkować musi koniecznością wprowadzania skrótów w wydawanych dokumentach, w efekcie czego nierzadko prezentowane będą jedynie najważniejsze ich fragmenty. Zasadą będzie nieoznaczanie autorstwa opracowania poszczególnych dokumentów, co ma podkreślać zespołowy charakter prac nad edycją źródeł, ale i wynikać z zakładanej procedury opracowywania jego części składowych. Ważnym elementem koncepcji wydawnictwa będzie prezentacja w przypisie do każdego dokumentu uzasadnienia jego obecności w zbiorze. Objętość tej informacji będzie zunifikowana dla wszystkich źródeł i ma ona obejmować około 500-600 znaków edytorskich.

Koncepcja doboru dokumentów do „Wyboru źródeł do dziejów polskiej modernizacji” oparta została na kilku podstawowych zasadach, z których naczelną jest pełna kompatybilność przygotowywanej listy dokumentów z założeniami projektu oraz jego celami publikacyjnymi. W związku z tym do edycji trafić winny tylko te źródła (akty prawne, mowy, wystąpienia, pisma, relacje, wspomnienia itp.), które odegrały istotną rolę w będących przedmiotem badań w ramach projektu procesach modernizacji gospodarczej i społecznej ziem polskich, państwa polskiego, czy też inicjowanych i realizowanych przez Polaków w Europie i na świecie.

Zakres chronologiczny edycji źródeł obejmuje okres od II połowy XIX stulecia, gdy procesy modernizacyjne stawały się na ziemiach polskich coraz bardziej widoczne i zaczęły w szerokim stopniu wpływać na życie społeczne i gospodarcze, po czasy współczesne, gdy modernizacja weszła na zupełnie nowy poziom, zarówno w wymiarze społecznym, jak też gospodarczym, a jednym z fundamentów stała się zainicjowana w 1989 roku transformacja systemowa, na którą nałożyły się przemiany zachodzące w coraz bardziej zglobalizowanym świecie. Tak zakreślone cezury czasowe oznaczają, że przedmiotem edycji staną się dokumenty polskiej modernizacji ostatnich kilkudziesięciu lat niewoli narodowej (ok. 1850 – 1918), Drugiej Rzeczypospolitej, okresu II wojny światowej, Polski Ludowej i wreszcie trzydziestu lat kolejnej niepodległości, które minęły od przełomu politycznego roku 1989.

Wśród autorów opracowania będą zarówno wykonawcy projektu, biorący w nim udział doktoranci, jak i członkowie partnerów projektu, czyli Polskiego Towarzystwa Historii Gospodarczej oraz Polskiego Towarzystwa Polityki Społecznej, którzy będą prowadzić kwerendy i przygotowywać dokumenty do publikacji w zakresie swych kompetencji naukowych, co bezsprzecznie pozytywnie wpłynie na poziom merytoryczny wydawnictwa. W związku z zakładaną stosunkowo liczną grupą autorów działaniem niezbędnym w procesie

powstawania publikacji będzie merytoryczna oraz edytorska weryfikacja zawartości przygotowywanych na jego potrzeby fragmentów, zarówno pod względem samych dokumentów, jak i dołączanych do nich treści.

Ostatnim z tomów serii wydawniczej związanej z realizacją projektu stanowić będzie „Słownik historyczny polskiej modernizacji”. Jego wersja drukowana obejmować będzie około 25 arkuszy wydawniczych tekstu i składać się ma z około 1800 haseł. Podobnie jak w przypadku bibliografii autorami haseł w słowniku będą członkowie zespołu projektowego oraz przedstawiciele partnerów projektu, czyli Polskiego Towarzystwa Historii Gospodarczej oraz Polskiego Towarzystwa Polityki Społecznej, którzy podejmą się przygotowania wybranych haseł wchodzących w zakres ich specjalizacji. Zdecydowaną większość haseł przygotowują jednak członkowie zespołu, którzy będą również odpowiadać za weryfikację treści przygotowywanych przez partnerów zewnętrznych.

Zasadą będzie nieoznaczanie autorstwa poszczególnych haseł, co ma podkreślać zespołowy charakter prac nad słownikiem, ale i wynikać z przyjętej procedury opracowywania jego części składowych. Ze względu na planowaną objętość wydawnictwa hasła będą tekstami stosunkowo krótkimi, wiedza w nich prezentowana będzie miała charakter skondensowany i będą nastawione na prezentację jedynie najważniejszych związanych z danym hasłem treści, uzasadniających uwzględnienie hasła w słowniku. Ważnym elementem koncepcji drukowanej wersji słownika będzie konsekwentne dążenie do utrzymania proporcji w rozmiarach haseł, co oznacza, że niezależnie od znaczenia dla polskiej modernizacji danego problemu, postaci, czy zjawiska, objętość każdego hasła będzie maksymalnie zbliżona do wstępnie założonej wielkości około 550-570 znaków edytorskich. W wersji drukowanej słownika nie będą zamieszczane notki bibliograficzne do poszczególnych haseł, co wynika ze wspomnianej wyżej komplementarności poszczególnych pozycji serii wydawniczej „Biblioteka polskiej modernizacji”, jak też powstania ogólnie dostępnej wersji internetowej słownika, zawierającej poszerzone wersje przygotowywanych na jego potrzeby haseł.

Zakres chronologiczny słownika obejmuje okres od II połowy XIX stulecia, gdy procesy modernizacyjne stawały się na ziemiach polskich coraz bardziej widoczne i zaczęły w szerokim stopniu wpływać na życie społeczne i gospodarcze, po czasy współczesne, gdy modernizacja weszła na zupełnie nowy poziom, zarówno w wymiarze społecznym, jak też gospodarczym, gdy z jednej strony potencjał innowacyjności w zglobalizowanym świecie stał się niemal nieograniczony, z drugiej zaś możliwości te często są limitowane dostępem do technologii, kapitału, czy też zewnętrzną konkurencją. W związku z tak sformułowanym i szerokim zakresem chronologicznym słownika niezbędnym w toku doboru haseł stało się

uwzględnienie czynnika czasu i związanego z tym zróżnicowanego charakteru wykorzystywanych przy analizie kolejnych okresów historycznych źródeł. Dlatego też proces przygotowania zestawu haseł mających się znaleźć w słowniku podzielony został wstępnie na kilka zasadniczych części wyodrębnionych w oparciu o kryterium chronologiczne. Zabieg ten wynikał zarówno ze wspomnianego zróżnicowania zasobu źródłowego, jak też z zamierzeń związanych z innymi składnikami realizacji całego projektu, w ramach którego odbywać się będą kolejne, związane z poszczególnymi okresami w dziejach polskiej modernizacji konferencje naukowe. W związku z tym pierwszy moduł haseł do słownika obejmował ostatnie kilkadziesiąt lat zaborów, drugi dwudziestolecie międzywojenne, trzeci lata II wojny światowej, czwarty czasy Polski Ludowej, zaś piąty i szósty lata Trzeciej Rzeczypospolitej i obecne w nich elementy modernizacji społecznej i gospodarczej.

Wszystkie publikacje składające się na serię „Biblioteka polskiej modernizacji” znajdują się również w otwartym dostępie w sieci Internet, a dla części z nich wersja internetowa będzie miała charakter znacząco rozbudowany w stosunku do wersji wydanej drukiem. W przypadku tomów będących efektem organizowanych w ramach projektu konferencji na portalu internetowym zamieszczona zostanie ich wersja elektroniczna, dostępna do pobrania w całości, co pozwoli na znaczące upowszechnienie efektów naukowych realizacji projektu. Tom zawierający prace syntetyczne podsumowujące ustalenia związane z polską modernizacją ostatnich stu kilkudziesięciu lat nie tylko zostanie zamieszczony w wersji oryginalnej na portalu projektu, ale także przetłumaczony na język angielski i również udostępniony odbiorcom w wersji elektronicznej.

Wersja internetowa szczególnie istotna jest w przypadku „Słownika historycznego polskiej modernizacji”. O ile bowiem wydanie książkowe zamknie się na wskazanej wcześniej puli 1800 haseł, to na portalu ich liczba może być wyższa i nawet po wydaniu słownika drukiem się zwiększać. Zespół projektowy zakłada możliwość przygotowywania i publikowania dodatkowych haseł w okresie kolejnych 60 miesięcy po zakończeniu realizacji projektu. Możliwość dodawania kolejnych haseł jest ważnym elementem koncepcji poświęconego polskiej modernizacji projektu. Dzięki niej w słowniku będą miały szansę znaleźć się przyszłe polskie osiągnięcia modernizacyjne, które będą miały miejsce po edycji drukowanej wersji „Słownika historycznego polskiej modernizacji”. Kolejnym elementem koncepcji publikacyjnej słownika jest wprowadzenie możliwości pobierania publikowanych na portalu wersji poszczególnych haseł na urządzenia mobilne.

Wersje elektroniczne posiadać będą również „Bibliografia polskiej modernizacji” oraz „Wybór źródeł do polskiej modernizacji”. W tym drugim przypadku mimo ścisłego związku z

drukowaną wersją internetową będzie się nieco od niej różnić. Podobnie jak pozostałe tomy „Biblioteki polskiej modernizacji” na łamach portalu internetowego projektu zamieszczona zostanie w formacie pdf pełna wersja edycji źródeł z możliwością pobrania przez użytkowników w ramach otwartego dostępu na zasadzie licencji Creative Commons 4.0 z oznaczeniem źródła. Równocześnie korzystając ze znacznie większych możliwości w zakresie elektronicznej publikacji opracowania możliwe będzie poszerzenie prezentacji dokumentów źródłowych związanych z polską modernizacją. Obok pliku z wersją książkową odrębnie zostaną również opublikowane pełne wersje dokumentów, które w druku ukażą się w formie skróconej (również będą zawierać odpowiedni aparat naukowy). W ten sposób część z edytowanych źródeł opracowywana będzie w dwóch znacząco nieraz różniących się wersjach, a ich objętość będzie siłą rzeczy w wielu przypadkach bardzo zróżnicowana. Odrębną publikacją objęta będzie również część spośród innych, uznanych za najistotniejsze z punktu widzenia założeń i celów projektu źródła, dzięki czemu będą mogły być pobierane przez użytkowników portalu i wykorzystywane do celów zarówno naukowych, jak i dydaktycznych.

Ważnym elementem przygotowywanej serii wydawniczej będzie również jej warstwa edytorska. Wszystkie 11 wydawanych w ramach realizacji projektu publikacji otrzyma identyczną, zaprojektowaną w tym celu szatę graficzną opatrzoną logotypem projektu. Każdy z tomów będzie również posiadał unikatowy numer, dzięki czemu cała seria stanie się spójnym wizualnie i łatwo identyfikowalnym efektem publikacyjnym działań naukowych prowadzonych w ramach projektu „W drodze ku modernizacji. Niepodległa Polska i wolni Polacy w XIX-XXI wieku”.